

Varghunden

En filmhandledning
utgiven av Film & Publik, Svenska Filminstitutet
Text: Sten Åke Hedström

Åldersrekommendation: Mellanstadiet/Högstadiet

Denna filmhandledning vänder sig till dig som ska se filmen "Varghunden" tillsammans med en mellan- eller högstadieklass. "Varghunden" är en traditionell äventyrsfilm, som såväl till form som innehåll ansluter sig till en, särskilt i amerikansk film, omhuldad genre. Såväl struktur som persongalleri påminner också starkt om en annan mycket amerikansk underhållningsgenre, västernfilmen.

Här finns förhållandevis nyanserat tecknade hjältefigurer, här finns nattsvarta skurkar och också det klassiska temat med människans förhållande till djur och natur. Gärna, som här, formulerat så att mänskliga beteenden och egenskaper speglas i djurens psykologi. Girighet och rädsla, trofasthet, tillgivenhet och kärlek är känslor som tillskrivs även vilda djur. Naturen, landskapet och de klimatförhållandena innebär en utmaning för filmens hjältar: genom strapatser och umbäranden ska de lära sig naturens hårda lag och därmed adlas som människor. Typiskt för genren är en romantisk uppfattning av naturen. Den ställs som positiv kontrast till den mänskliga civilisationens förkonstling.

Filmens handling

Filmens utspelas strax före sekelskiftet, och under förtexterna ser vi ett montage av stillbilder som placerar oss i filmens tid: människor, farkoster, nybyggarsamhällen. Den öppnar naturlyriskt med närbilder på en liten vargunge som kravlar upp ur lyan för att ta sina första stapplande steg i snön utanför. Men snabbt blir stämningen mer dramatisk, en liten harpalt blir byte för några fullvuxna vargar på jakt efter föda, till sig själva och till den lilla vargungen.

Därefter presenteras vi för den unga huvudpersonen, Jack Conroy, som går i land i Yukon, Alaska för att göra anspråk på sin döde fars landområde, där det förmodligen finns en guldfyndighet. Knappt har han hunnit i land förrän han råkar ut för några bondfångare, ledda av Beauty Smith, och blir bestulen. Jack söker upp en av faderns vänner, Alex Larson, en luttrad guldgrävare som motvilligt låter sig övertalas att visa honom vägen till Klondike, det legendariska guldgrävarsamhället.

Så följer en strapatsrik vandring genom ett kallt, snöhöljt, vindpinat landskap. Jack och hans sällskap försätts i farofyllda situationer, delvis genom egen förskyllan eftersom Jack inte alltid lyssnar på erfarna mäns kloka råd. Till sist når de ändå etappmålet, Klondike. Därifrån är det meningen att Jack ska fortsätta på egen hand till faderns inmutning. Men Alex känner sig ansvarig för den unge mannen och beslutar sig för att följa med till slutmålet.

Parallellt med denna handling får vi följa den lilla vargungens öden och äventyr. Han har förlorat sina föräldrar och förgäves försökt klara sig på egen hand, hamnat i ett fångstredskap gillrat av några indianer och fostrats av stammen till

arbetsdjur. Det blir sommar och Jack och Alex tar paus i färd hos indianstammen. Jack fascineras av det skygga djuret, som fått namnet Mia Tuk (White Fang), till hälften varg, till hälften hund.

Jack och Alex drar vidare. Väl framme vid inmutningen sätter dom faderns ruckel i beboeligt skick och börjar leta efter guldfyndigheten. Samtidigt beger sig indianhövdingen i sällskap med varghunden till Klondike för att sälja skinn. Några skurkar – samma män som i inledningen bestal Jack – lurar till sig det magnifika djuret och hetsar det i våldsamma figter. Djur kämpar mot djur på liv och död och runt omkring hetsar män som satsat pengar på vinnaren: döda odjuret! I den sista matchen säras varghunden svårt och tas i sista minuten om hand av Alex och Jack. Utan att låta sig påverkas av Alex' skepsis börjar Jack en kamp för att få varghunden att åter våga lita på människor.

Av en ren händelse hittar man en dag det som rättfärdigt alla strapatser. Jacks far hade rätt, området innehåller en rik guldfyndighet. När Jack återvänder hem från Klondike där han låtit testa guldets kvalitet är han emellertid skuggad: Beauty och hans hämndlystna anhang går till attack. Men de förlorar bataljen och överlämnas till rättvisan.

Nu stundar avgörandets ögonblick för Jack. Alex har redan bestämt sig för att lämna vildmarken för att tillsammans med sin älskarinna Belinda återvända till civilisationen, bekvämligheten och tryggheten. Jack blir erbjuden kompanjonskap och bestämmer sig för att följa med. Men varghunden måste han återbördas till naturen och friheten. Till sist beslutar sig ändå Jack för att stanna kvar i vildmarken, tillsammans med sin vän Mia Tuk.

Vänskap mellan män

Mycket typiskt för den typ av film "Varghunden" representerar är att relationen mellan män intar en central plats – det må sedan gälla filmer i guldgrävar- eller västernmiljö eller "kompisfilmer" om två nutida storstadssnutar. I den här filmen koncentrerar sig skildringen på förhållandet mellan en något äldre man, Alex och en yngre, oerfaren men också oförvägen, Jack.

* Gör ett försök att karakterisera dessa två personer. Vilka egenskaper skulle du vilja tillskriva Alex? Vilka manliga dygder är väsentliga för honom? Hur vill du beskriva hans attityd till Jack när han först träffar honom?

* Under den strapatsrika vandringen i filmens början försöker han att dela med sig av sina vildmarkserfarenheter till Jack, som inte alltid följer hans råd. Försök dra dig till minnes exempel på detta. Vilka konsekvenser får detta "spel" mellan de två männen; å ena sidan den erfarna och å andra sidan "gröngölingen"?

* Hur förändras Alex under filmens gång? Vad händer t.ex. mot filmens slut när han genom stugans fönster ser Jack tumla runt på gårdstunet med varghunden?

* Försök att på liknande sätt ringa in Jacks personlighet – utgå gärna från tidigare nämnda episoder i filmen. Tycker du att han är naiv? modig? tuff? Finns det överhuvudtaget några fördelar med att inte vara "belastad" med en massa erfarenheter?

* Är relationen mellan Jack och Alex en kamp mellan två män, en kamp som syftar till att så småningom göra dem mer jämlika? Vilka kunskaper har Alex att dela med sig av till Jack? Har Jack några egenskaper som Alex kan dra lärdom av?

* Kan man kanske beteckna Alex som Jacks ställföreträdande pappa? Diskutera!

Den djuriska människan och det mänskliga djuret

Med undantag för filmens hjältefigurer är människogestaltningen i filmen tämligen nyanslös. Rollerna finns inskrivna i handlingen för att fylla en dramatisk funktion i berättelsen, inte för att vi ska lära känna människan i hela hennes komplexitet. Hjältarna är, om än med vissa inbördes skiljaktigheter, det godas representanter medan bovarna genomgående är onda. Så är det också i naturen, hävdar filmen. På samma sätt som när bovarna inte skyr några medel för att nå sina syften tar de vuxna vargarna (när de är i flock) till både list, bedrägeri och våld för att tillfredsställa sina behov.

* Kan du ge andra exempel ur filmen på hur mänskligt och djuriskt beteende uppvisar likheter?

När Jack, efter att ha räddat varghunden undan Beauty och hundfighterna, försöker återvinna djurets förtroende protesterar Alex. Han menar att djuret är så skadat av sina upplevelser att det aldrig kan återfå sin tillit till människan. Jack svarar då: "Han har lärt sig hata. Han behöver bara möta litet vänlighet". Jack får förstås rätt, och denna replik sammanfattar tydligt filmens humanitära budskap.

* Man kan tycka att filmens bovar skulle omfattas av liknande tolerans, också de torde ju någon gång ha "lärt sig hata". Men faktum är att för dem finns ingen nåd: slokörade överlämnas de till rättvisan för vidare transport till fängelse. Juridiskt sett är de gärningsmän medan varghunden – föräldralös, utnyttjad och plågad – är offer. Kan gärningsmän i någon mening också vara offer? Diskutera!

Jack London (1876-1916)

Efter en period som fabriksarbetare gav sig Jack London ut på resor till lands och sjöss innan han debuterade som författare år 1900 med romanen "Vargens son". Sex år senare utkom "Varghunden", vars miljö London väl kände till. Såväl Yukon som Klondike är verkliga, historiska platser och den stora guldrushen en historisk händelse kring vilken Jack London spunnit en fiktiv, påhittad romanintrig. Ta gärna med hjälp

av kartbok, uppslagsverk och historieböcker reda på fakta kring epoken och platserna. Om Jack London själv kan man läsa i "Litteraturens världshistoria", del 10 och i S.Stones "Sjöman till häst. En bok om Jack Londons liv." Vid sidan av äventyrsromanerna, som gjorde honom till en av tidens mest lästa författare (t ex "Skriet från vildmarken", 1903, "Varg-Larsen", 1904 - alla med samma verlighetsförankring som "Varghunden") och en självbiografisk roman, "Martin Eden" (1905), skrev han indignationsromanen "Avgrundens folk" (1903) och flera debattskrifter ("The War of the Classes", 1905) där han framförde sina politiskt radikala idéer.

Randal Kleiser

En amerikansk filmregissör som i Sverige mest är känd för filmatiseringen av musikalen "Grease" och "Den blå lagunen". Den senare handlar om två barn som efter ett skeppsbrott tvingas växa upp ensamma på en öde ö. "Den blå lagunen" kan vara intressant att jämföra "Varghunden" med. Det finns beröringspunkter bl a i skildringen av förhållandet mellan människa och natur och i synen på människan som naturligt väsen.

Den som vill fördjupa diskussionen om förhållandet mellan människan och naturen kan gärna se ett par filmer vars naturuppfattning skiljer sig från den som presenteras i "Varghunden". Dokumentärfilmen "Måste vi hata vargen" (Film-institutet) följer en vargflocks beteende och livsbetingelser under ett år. "Vargarnas land" (Swedish Films) är en amerikansk äventyrsfilm med dokumentär prägel där människan förses med "djuriska" egenskaper i stället för att djuren ges "mänskliga".

Produktionsuppgifter

Originaltitel: White Fang

Regi: Randal Kleiser

Produktion: Marykay Powell/Walt Disney Pictures presenterar en Hybrid Production i samarbete med Silver Screen Partners IV.

USA 1991

Manus: Jeanne Rosenberg, Nick Thiel, David Fallon efter romanen av Jack London

Foto: Tony Pierce-Roberts

Musik: Basil Poledouris; Fiachra Trench

I rollerna

Klaus Maria Brandauer - Alex Larson

Ethan Hawke - Jack Conroy

Seymour Cassel - Skunker

Jemas Remar - Beauty Smith

Susan Hogan - Belinda

Tekniska uppgifter

Längd : 109 min Bildformat: Vidfilm 1:85

Ljudsystem: Dolby Stereo

Censur: tillåten från 11 år

Distribution

Svenska Filminstitutet, Box 27126, 102 52 Stockholm

Tel: 08-665 11 00, Fax: 08-661 18 20

Filmhandledningar ges ut av Svenska Filminstitutet, Film & Publik, Box 27 126, 102 52 Stockholm.

De publiceras i tidskriften Zoom. Filmhandledningar kan beställas mot porto- och exp.avgift.

Till vissa filmhandledningar finns en studiekassett med utdrag ur filmen (150 kr inkl moms + porto).

www.sfi.se/skolbio